

Skupna čezmejna turistična destinacija za ohranjanje, varstvo in promocijo dediščine mitske krajine prostora
Zajednička prekogranična turistična destinacija za očuvanje, zaščito i promicanje baštine mitskog prostora

Skulptura 1 - Vrata v Perunov svet

Skozi vrata vstopate v svet Peruna. Po ustnem izročilu v nebeški palači živijo bog Perun, njegova žena boginja Mokoš ter otroci v simbolih lune, sonca in zvezd. Na bogato okrašenih nebeških vratih stoji gospodarica Mokoš, ki ta vrata odpira in zapira. To so vrata, ki vodijo na veliko nebeško dvorišče, katerega spuščajoča se pot vodi do spodnjih, dolinskih vrat drugega sveta – podzemlja. Vladar nebeškega dvora je bog Perun, medtem ko v podzemlju vlada njegov sovražnik Veles.

Gospodarica Mokoš in nebeška vrata so postavljeni ob vodi, ki je tradicionalno dojeta kot meja med svetom živih in mrtvih. Mokoš v vlogi gospodarice spušča skozi vrata ali pa preprečuje pot. S spuščanjem ali preprečevanjem vstopa Mokoš določa človekovo življenjsko pot, življenje in smrt! Kot boginja usode je Mokoš v zgodbah prikazana, kako prede niti, njena nit pa odloča o človeškem življenju in smrti.

Spomladi Mokoš vzame ključ in z njim odpira vrata na mestu, na katerem poteka sveta poroka med božanskima dvojčkoma, Perunovim in Mokošinim sinom Jarilom in hčerjo Maro, ki s tem dejanjem vsako leto zemlji povrneta rodovitnost. To je vloga Mokoši kot matere, matere vlažne zemlje in žgočega sonca, ženskega božanstva, ki je utelešenje matere narave in njene plodnosti. Izročila poudarjajo njene seksualne lastnosti, je ljubica obeh božanstev, Peruna in Velesa, in hkrati zavetnica porodnic. Mokoš kot Mati se v pokrajini pojavlja kot Baba ali kot krščanska Mati božja. Prepoznate jo lahko v bližnjem Babinem grobu na vrhovih Učke ali v cerkvi Blažene Device Marije na Trsatu in na rtu Volosko. V Istri, na Kvarnerju in slovenskem Krasu, ki vključuje MITSKI PARK v Rodiku, se Baba pojavlja v istoimenskih blatnih, mokrih kamnitih monolitih. S temi Babami so starejši strašili otroke in jim govorili, da jih morajo poljubiti, ko gredo prvič mimo njih.

Skulptura 2 - Mlinski kamen

Izvor imena boga Peruna izvira iz indoevropskega korena per-, kar je prvotno pomenilo udarjati, medtem ko je pri Slovanih to prešlo v besedo grom. Materialni izraz prisotnosti Perunove moči takratnemu človeku je bil mlin. Po različnih ustnih tradicijah naj bi nebeški bog Perun z udarjanjem mlinskih kamnov enega ob drugega ustvarjal grom in strele, s katerimi je preganjal in ubijal svojega sovražnika Velesa. Zgodba o božanskem spopadu med Perunom in Velesom je zgodba o nastanku kaosa in ponovnem obnavljanju reda. Tako so stari Slovani razlagali naravne pojave, menjavo letnih časov in številne druge pojave. Vrhunec božanskega spopada je, ko Veles

Skupna čezmejna turistična destinacija za ohranjanje, varstvo in promocijo dediščine mitske krajine prostora
Zajednička prekogranična turistična destinacija za očuvanje, zaščito i promicanje baštine mitskog prostora

v obliki kače izstopi iz podzemlja in se povzpne na sveto drevo ali goro v gromovnikov svet, tam, kjer ni njegovo mesto! S tem poruši naravno ravnovesje, si prisvoji in zapre vodne izvire ter povzroči hudo sušo. Ravnovesje, ki je potrebno za rodovitnost sveta, se ponovno vzpostavi, ko Perun s strelami in z gromom premaga Velesa ter ga prežene nazaj v podzemlje. Podoben motiv kozmičnega spopada iz slovanske mitologije najdemo že v tisočletja starejših vedskih tekstih iz Indije.

Slovanskega gromovnika najdemo pogosto po slovanskem svetu v imenu gora – Perun ali v drugih imenih, ki nakazujejo povezavo z ognjem, grmenjem, kresanjem ipd. Čeprav obstajajo tudi drugi hribi po imenu Perun, ta nad Trebiščem ni povezan le z nevihtami, ampak je del mitske pokrajine, ki vključuje svetišče na vrhu hriba, vodo, ki se spušča v obliki potoka, in mlin kot mestom grmenja v osrčju zdaj zapuščene vasice Trebišča.

Skulptura 3 - Rženo in ovseno zrno

Bitka bogov Peruna in Velesa ni enostranski boj med dobrim in zlim. Človek doživlja dobro in zlo tako od nebeškega boga Peruna kot od boga Velesa. V nasprotju s Perunom, ki se ga povezuje tudi z vojno in orožjem, je Veles zavetnik kmetov, pastirjev in živali, darovalec blaginje in žitnega bogastva. Boga Velesa simbolizirajo žitna zrna in ljudje ga v svojih obredih imenujejo »žitni ded«.

Najstarejše omembe Peruna in Velesa izhajajo iz Kijevske Rusije iz 10. stoletja, ko so se v mirovnih pogodbah poganski Rusi in krščanski Bizantinci zaklinjali vsak na svoje bogove, na Peruna in Velesa nasproti krščanskemu Bogu.

Kraj boga Velesa v mitični pokrajini Trebišča je mogoče prepoznati v skali Voloski Kuk ob izviru potoka pod Perunom in v jami Potuklica. Po ustnem izročilu je bilo v jami Potuklici mesto »nadnaravnih« sil, od koder je hudič nosil zlato sušit na sonce. Velesovo bogastvo je namreč tudi zlato, pogodbe Rusov z Bizantinci omenjajo tudi, da Veles lahko vse pozlati. V poznejših krščanskih razlagah je Veles pogosto postajal zlobni demon, zmaj ali hudič zaradi svoje povezanosti s svetom mrtvih, medtem ko slovanska mitologija nima tako črno-belega pogleda na dobro in zlo, saj so lahko vsa božanstva nevarna in hkrati koristna.

Skulptura 4 - Stopinje svečenika

Skupna čezmejna turistična destinacija za ohranjanje, varstvo in promocijo dediščine mitske krajine prostora
Zajednička prekogranična turistička destinacija za očuvanje, zaščito i promicanje baštine mitskog prostora

Stopinje v kamnu simbolizirajo žreca, staroslovanskega svečenika, ki – stoječ pod hribom Perun – prinaša »trebo« ali žrtev. Žrtve bogovom se v zgodovinskih virih pogosto omenja. Bizantinski zgodovinar Prokopij iz Cezareje v enem najstarejših pisnih virov o prednikih južnih Slovanov iz 6. stoletja piše, da niso priznavali usode, naj bi pa verjeli v enega boga, tvorca strele in gospodarja vsega. V težkih obdobjih in situacijah, kot so smrt, bolezen ali vojna, naj bi se zaobljubili, da bodo ob dobrem izidu bogu žrtvovali, na primer govedo ali drugo žival, in se tako odkupili za svojo odrešitev.

Po mišljenju raziskovalcev je žrec z vrha Perunovega hriba s pogledom na krajino določal, na katerih mestih se je vsako leto odvijal mitski boj med božanstvoma, v katerem Perun preganja Velesa in s tem zopet vzpostavlja naravno ravnovesje.

Skulptura 5 - Žrtvenik

Ta kamen simbolizira žrtvenik, na katerega naj bi se položila žrtev – staroslovansko treba - bogovom. Eden izmed zgodovinskih pisnih virov iz 18. stoletja, ki je bil verjetno prepis starejšega rokopisa iz 17. stoletja, govori o tem, da naj bi v templju, ki je bil posvečen bogu Velesu, moral poganski svečenik ali žrec vzdrževati večni ogenj za ceno svojega lastnega življenja in na njem sežigati žrtvene daritve; iz načina, kako je žrtev gorela, naj bi prerokoval, celo voljo bogov. Ko so govedo pozimi prvič gnali na pašnik, naj bi žrec žrtvoval tele in telico, preostanek leta pa naj bi bile žrtvovane divje živali. V zelo težkih časih naj bi bile prinesene celo človeške žrtve. Žrec naj bi poznal različne nadnaravne skrivnosti, na podlagi ognja, na katerem je gorela žrtev, pa naj bi razlagal in prenašal besede samega Velesa.

Do zgodovinskih pisnih virov sicer moramo biti previdni, ker poganske navade in verovanja v glavnem opisujejo le zunanji opazovalci, pogosto krščanski kronisti. Vendar so v kombinaciji z arheološkimi, lingvističnimi, folklornimi in zgodovinskimi viri dragoceni za rekonstrukcijo slovanske mitologije. Tudi pot čez Trebišče do Peruna odkriva le eno izmed znanstvenih rekonstrukcij (pra-) slovanske mitologije. V Evropi ni ohranjenega niti enega samega izvirnega mita kot svetega obrednega besedila, zato izvornih mitov ne poznamo. Raziskovalci jih poskušajo rekonstruirati prek analize mitskega izročila, v katerem so se do današnjih dni ohranili le njihovi drobc.